

Zilverreigers *Egretta* sp. in de Oostvaardersplassen in 1991

Egrets *Egretta* sp. in Oostvaardersplassen in 1991

BEREND VOSLAMBER

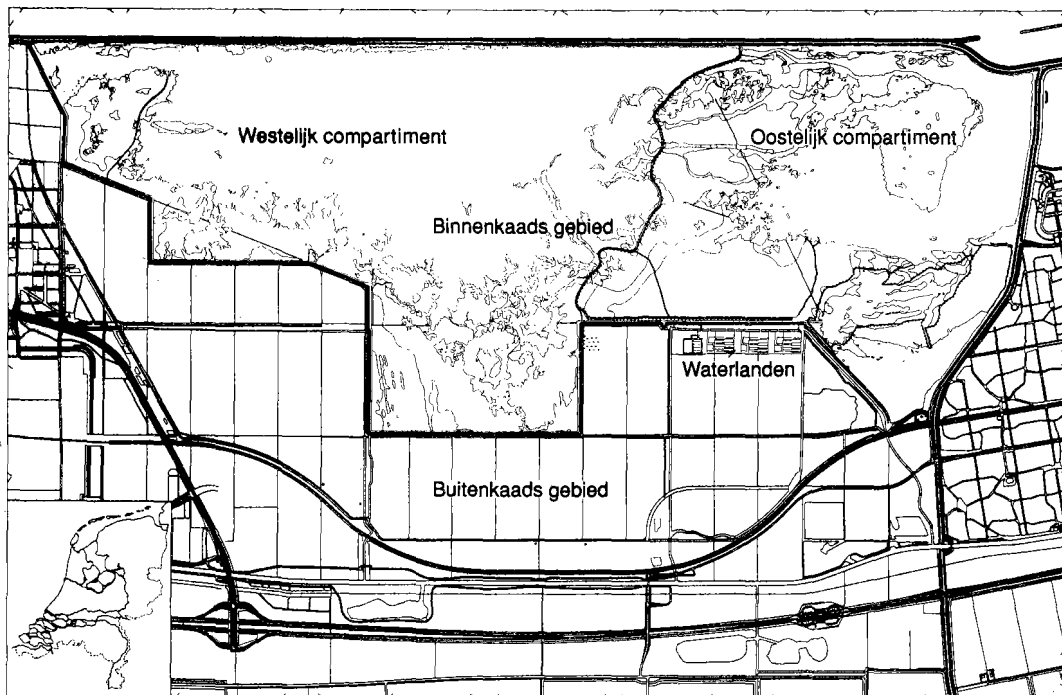
Vanaf 1975 worden jaarlijks zilverreigers waargenomen in de Oostvaardersplassen, Zuidelijk Flevoland. In 1978 bracht een paar Grote Zilverreigers *Egretta alba* en in 1979 een paar Kleine Zilverreigers *E. garzetta* vier jongen groot (Teixeira 1979, Poorter 1980). Nadien zijn regelmatig één tot drie exemplaren van beide soorten voor kortere of langere tijd in het moeras waargenomen.

Tussen 1978 en 1984 is het broeden door de Grote Zilverreiger niet met zekerheid vastgesteld. Vanaf 1984 zijn in het voorjaar tijdens tellingen vanuit een vliegtuig één of twee op een nest zittende vogels in het gebied gezien. De samenstelling van de paren was niet altijd even duidelijk. Mogelijk was er steeds één zuiver paar Grote Zilverreigers en één paar waarvan één der vogels een Blauwe Reiger *Ardea cinerea* was. Duidelijk broedsucces werd na 1978 niet geconstateerd, zodat de vraag rees wat het succes in de weg stond.

Voedseltrek van reigers *Ardea* sp., *Egretta* sp. en Lepelaars *Platalea leucorodia* naar terreinen bui-

ten het moeras deed vermoeden, dat het moerasgebied onvoldoende voedsel leverde om succesvol broeden mogelijk te maken. Vandaar dat het idee werd geboren om in het buitenkaadse deel van het natuurgebied (figuur 1) landschapselementen als poelen en sloten aan te leggen om te trachten de voedselsituatie voor deze soorten te verbeteren (Polman & Schmidt-Ter Neuzen 1987). Om te weten te komen welk type sloten en poelen het best functioneren, werd in 1986 buitenkaads een proefgebied aangelegd. Dit gebied, de Waterlanden (figuur 1), bestaat uit drie identieke gebieden met poelen en diepe, ondiepe, smalle en brede sloten. Het waterpeilbeheer is in de drie gebieden verschillend. De ontwikkeling van de vispopulaties en de reactie van de visetende vogels hierop wordt bestudeerd. Hierbij krijgen met name de invloed van sloottype en gevoerd waterpeilbeheer de aandacht.

Het proefgebied, met overal helder water, voldeed in de jaren 1987 t/m 1990 gedurende een langere periode aan de opzet: minimaal één van de

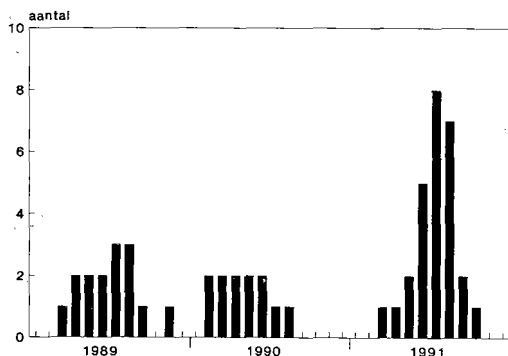
Figuur 1. Oostvaardersplassen. Map of Oostvaardersplassen.

twee à drie aanwezige Grote Zilverreigers kwam er dagelijks voedsel zoeken, evenals verschillende Lepelaars en Blauwe Reigers.

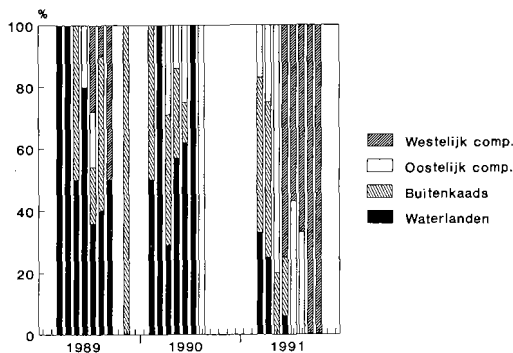
De situatie in 1991 was anders. Hiervoor is het van belang iets te weten over het gevoerde peilbeheer in het binnenkaadse deel van de Oostvaardersplassen. Door overbegrazing door Grauwe Ganzen *Anser anser* was de vegetatie in het moeras in de jaren 80 afgenomen. Door een deel van het moeras droog te laten vallen, zou de vegetatie zich kunnen herstellen (Iedema & Kik 1986a, 1986b; van Eerden & Drost 1988). In 1987 is het westelijke compartiment van de Oostvaardersplassen droog gelegd. Tot en met 1990 werd deze situatie gehandhaafd. Door neerslag steeg het water in de winter 1990/1991 tot aan de voormalige oeverwal. Een gevolg hiervan was dat in het voorjaar van 1991 een voor paaiende stekelbaarzen zeer geschikt ondiep plasseengebied ontstond (figuur 1). Er was veel voedsel voor de jonge stekelbaarzen (zeer hoge dichtheden aan zoöplankton; met name water-vlooien *Daphnia* sp. en later muggelarven Chironomidae), zodat de vissen snel groeiden. Bovendien was er door de rijping van de bodem tijdens de drooglegging geen los slib meer in omloop. Hierdoor bevatten de grote, ondiepe plassen helder water, wat in de situatie tot 1991 ontbrak. Voor de op het zicht jagende reigerachtigen betekende dit een groot, nieuw foerageergebied.

Zilverreigers

Grote Zilverreiger In 1991 broedde de Grote Zilverreiger weer met zekerheid succesvol. Voedselvluchten werden regelmatig waargenomen en op 16 mei 1991 werd vastgesteld dat een Grote Zilverreiger neerstreek op het nest dat gelegen was op de flank van de lepelaarkolonie (M. Zijlstra). Er zijn drie jongen vliegvlug geworden. De eerste werd op 11 juni in het westelijke compartiment waargenomen. Op 9 juli werd gezien dat één van de jongen

Figuur 2. Maximaal per maand waargenomen aantal Grote Zilverreigers in 1989, 1990 en 1991. Maximum number of Great White Egrets per month 1989-91.

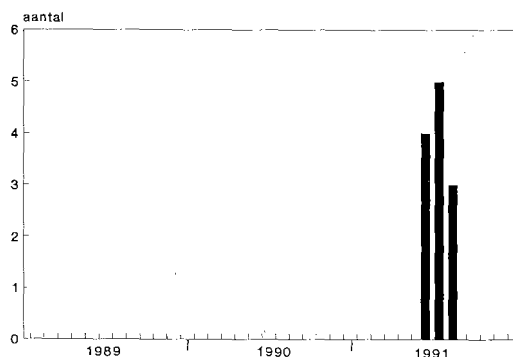

Figuur 3. Procentuele verdeling van Grote Zilverreigers per maand over verschillende delen van het Oostvaardersplassengebied in 1989, 1990 en 1991. Distribution (%) of Great White Egrets over various sections of Oostvaardersplassen, by month, 1989-91.

bedelde bij een oudervogel. Een zeer bijzonder fenomeen voor een reigerachtige; bij Lepelaars is dit een heel normaal verschijnsel.

Daarnaast werden in de loop van de zomer nog minimaal drie andere Grote Zilverreigers in het gebied waargenomen. Figuur 2 laat het aantalsverloop per seizoen zien voor de jaren 1989-91. In 1991 week dit tot begin juni niet af van dat in voorgaande jaren, daarna nam het aantal door het uitvliegen van de jongen snel toe. Vanuit een vliegtuig werden een aantal vogels gezien die vanaf de grond altijd onzichtbaar bleven (M. R. van Eerden, M. Zijlstra). Van half juli tot half augustus waren zeker acht vogels aanwezig. Na half augustus werden twee vogels nog tot eind september gezien, terwijl eind oktober nog zeker één vogel aanwezig was. De verspreiding van de Grote Zilverreigers in en rond de Oostvaardersplassen in 1991 laat door het effect van het opgezette peil een geheel ander beeld zien dan in voorgaande jaren (figuur 3). In 1989 en 1990 (en daarvoor) werden de vogels met name in het buitenkaadse deel, waaronder de Waterlanden, waargenomen en slechts in geringe mate in het binnenkaadse deel. In 1991 werden de vogels vanaf mei voor 80% of meer binnenkaads gezien, waarbij het opvalt dat zij ook werden gezien in het oostelijke compartiment. Hier betrof het vooral rustende vogels. Het westelijke compartiment oefende dus een grote aantrekkingskracht uit op de Grote Zilverreigers.

Kleine Zilverreiger Naast Grote Zilverreigers zijn in 1991 maximaal vijf Kleine Zilverreigers geteld. De eerste twee exemplaren werden begin juni waargenomen in droogvallend geïnundeerd grasland in het buitenkaadse deel van de Oostvaardersplassen. Vanaf half juni verschenen deze vogels met nog twee à drie andere in het westelijke compartiment, waar zij tot eind juli verbleven. Daarna werden tot half augustus nog maximaal drie vogels tegelijk

Figuur 4. Maximaal per maand waargenomen aantal Kleine Zilverreigers in 1989, 1990 en 1991. *Maximum number of Little Egrets per month, 1989-91.*

waargenomen (figuur 4). In 1989 en 1990 werden voor zover bekend geen Kleine Zilverreigers in het gebied waargenomen.

Discussie

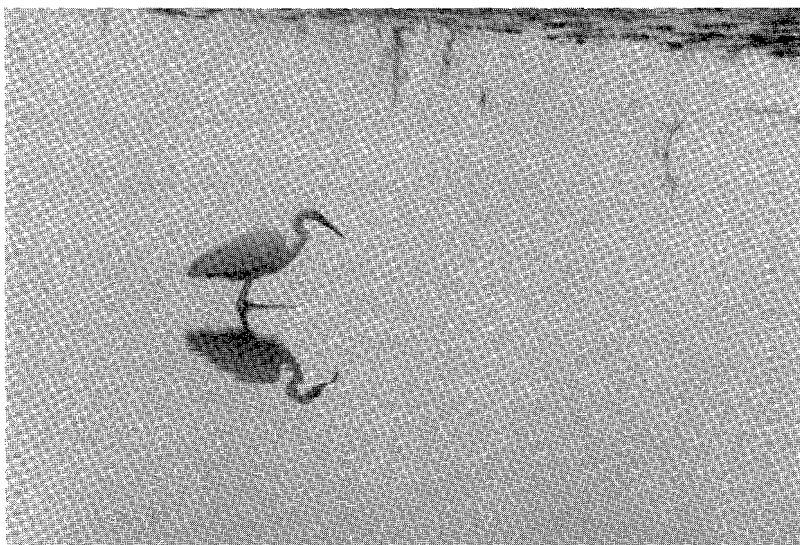
Grote Zilverreiger De situatie met betrekking tot de Grote Zilverreigers in de Oostvaardersplassen blijft tot 1991 onduidelijk. Broeden is voor veel jaren aangetoond, maar vrijwel zeker bleef dit bijna elk jaar zonder resultaat. Het voorkomen in het gebied bleef dus steeds marginaal. Ook na het aanleggen van het proefgebied "de Waterlanden" verbeterde die situatie niet. Dit gebied is echter klein van omvang (ruim 11 ha open water), waardoor het aannemelijk lijkt, dat dit onvoldoende voedsel voor een paar Zilverreigers met jongen zal opleveren. Na het verhogen van het waterpeil in het gehele westelijke compartiment van de Oostvaar-

dersplassen (ruim 1000 ha open water) werd de situatie voor de Zilverreigers veel gunstiger. Er was hier volop ondiep, helder en visrijk water. Dit had tot gevolg dat zij weer jongen groot konden brengen.

Kleine Zilverreiger Uit de op dit moment beschikbare gegevens blijkt, dat de Kleine Zilverreiger in de afgelopen jaren nauwelijks in de Oostvaardersplassen voorkwam. In 1991 werden maximaal vijf exemplaren tegelijkertijd waargenomen. Ook voor deze soort geldt dus dat het verhogen van het waterpeil een toename van de aantallen tot gevolg had.

Overige reigerachtigen De conclusie, dat het gevoerde peilbeheer een toename van de op het oog jagende visetende reigerachtigen tot gevolg heeft gehad, lijkt dan ook gerechtvaardigd. Buiten de genoemde zilverreigers werden namelijk ook enkele andere reigersoorten regelmatig in het westelijke compartiment van de Oostvaardersplassen gezien. Behalve de talrijk aanwezige Blauwe Reiger waren dat nog drie soorten. De Roerdomp *Botaurus stellaris* was als broedvogel algemener dan in voorgaande jaren ondanks het optreden van een periode met ijs en sneeuw in de voorafgaande winter. Totaal werden in het plassengebied twaalf broedparen vastgesteld (N. Beemster, K. Koffijberg), waarvan twee à drie paar in het westelijke compartiment. Daarnaast werden meerdere foeragerende vogels in dit deel van de plassen aangetroffen met als maximum zeven exemplaren op 26 augustus (N. Dijkshoorn).

De Purperreiger *Ardea purpurea* werd ook vaker dan in voorafgaande jaren signaleerd. Het maximum bedroeg vier vogels op 26 augustus (N. Dijkshoorn). Tenslotte werd enkele malen een

Grote Zilverreiger in de Oostvaardersplassen, 1991 (Berend Voslamber). *Great white Egret* *Egretta alba*.

Kwak *Nycticorax nycticorax* waargenomen.

Voor zowel Kwak, Purperreiger als Roerdomp geldt dat de vogels moeilijk zijn te ontdekken in de hoge vegetatie van riet, lisdodde, moersandijvie, zeezuring en zeeaster die in de zomer in grote delen van het westelijke compartiment aanwezig was. Van deze soorten kunnen zeker meerdere exemplaren voor langere tijd onopgemerkt aanwezig zijn geweest.

Ook de op de tast jagende Lepelaar kwam in het westelijke compartiment in grote aantallen voor. Maximaal werden hier 725 vogels tegelijkertijd aangetroffen (20 augustus 1991).

Toekomst Voor 1992 is de verwachting, dat het gebied opnieuw zeer interessant zal zijn voor de oogjagende viseters. De situatie zal dan vergelijkbaar zijn met die in 1991, omdat een groot deel van de in winter en voorjaar ontstane plassen in de loop van de warme zomer van 1991 zijn drooggevallen. Hier zal in de loop van de winter 1991/1992 opnieuw water komen te staan. Mogelijk zal er dan ook door andere soorten dan de Grote Zilverreiger succesvol gebroed kunnen worden in het gebied.

Oproep Het is de bedoeling binnenkort een artikel over het voorkomen van de Grote Zilverreiger in Flevoland gedurende de afgelopen vijftien jaar te schrijven. Voor dit artikel zijn nog waarnemingen omtrent het voorkomen, de verspreiding en indien mogelijk de voedselkeuze in die jaren gewenst. Alle waarnemingen zijn van harte welkom op onderstaand adres in Lelystad. Zie ook de oproep in het vorige nummer.

Summary

Great White – and Little Egrets have been recorded annually since 1975 in the extensive marsh area Oostvaardersplassen, located in one of the recently reclaimed polders in Lake IJssel, The Netherlands. One pair of Great White Egrets bred successfully here in 1978. Since then the species probably bred in most years (1-2 pairs), but without success; this may have been due to local food shortage.

Little Egrets successfully bred in Oostvaardersplassen in 1979, but not since then; in 1989 and 1990 this species was not recorded in the marsh.

In an attempt to study and improve feeding conditions for egrets and other long-legged waders, an experimental

area with ditches and pools ("De Waterlanden", 11 ha) was constructed just outside Oostvaardersplassen in 1986. Water level in the experimental area was manipulated. The area proved attractive for foraging egrets, Spoonbill and Grey Heron (1987-90). However, the breeding situation of Great White Egrets did not improve.

Manipulation of water level in Oostvaardersplassen included letting dry up a western section (about 1000 ha) in 1987. Following copious rainfall in winter 1990/91, this section again had water in spring 1991. Unlike earlier, the shallow water was now transparent, and the abundance of zoöplankton (*Daphnia*) and Chironomid larvae and young fish (sticklebacks) feeding on these resulted in attractive feeding conditions for visually foraging waders.

Unprecedented numbers of egrets were recorded in the marsh (mainly western section) in summer 1991: up to at least eight Great White- and five Little Egrets. One pair of Great Whites successfully raised three young. Several other Ardeids (Bittern, Black-crowned Night-heron, Grey- and Purple Heron) and Spoonbills were relatively common in the marsh during spring-summer 1991. Good foraging conditions for egrets and other long-legged waders are expected again in 1992.

Literatuur

- VAN EERDEN M. R. & DROST H. J. 1988. Droogte in de Oostvaardersplassen. *Vogels* 48: 236-239.
- IEDEMA C. W. & KIK P. 1986a. De Oostvaardersplassen: beheer van een jong successiestadium. *De Levende Natuur* 87: 177-182.
- 1986b. Het zoetwatermoeras de Oostvaardersplassen. *RJJP-Flevob Bericht* 259. Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Lelystad.
- POLMAN G. K. R. & SCHMIDT-TER NEUZEN S. (red) 1987. Ontwikkelingsvisie Oostvaardersplassen. *Flevob Bericht* 282, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Lelystad.
- POORTER E. P. R. 1980. De Zilverreigers van de Oostvaardersplassen. *De Lepelaar* 66: 23-24.
- TEIXEIRA R. M. (red) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. *Natuurmonumenten, 's-Graveland*.

Berend Voslamber, Rijkswaterstaat, directie Flevoland, Postbus 600, 8200 AP Lelystad of Zoölogisch Laboratorium RUG, Kerklaan 30, 9751 NN Haren

Aanvaard voor opname 5 februari 1992